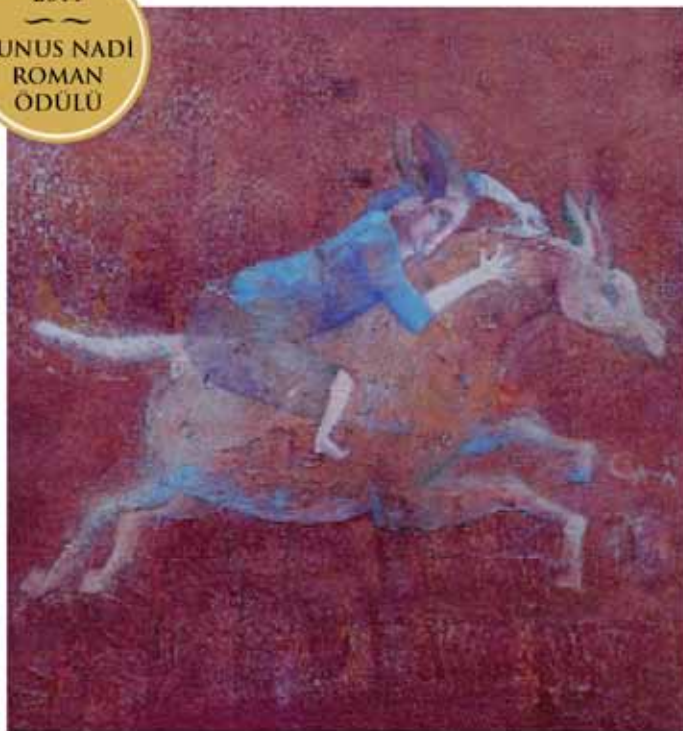

FARUK DUMAN

İNCİR
TARİHİ

2011
YUNUS NADİ
ROMAN
ÖDÜLÜ

ROMAN

❤
CAN

3.
BASKI

Faruk Duman
İNCİR
TARİHİ

Can Yayınları: 1860

© Can Sanat Yayınları Ltd. Şti., 2010

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Şubat 2010

2. basım: Şubat 2010

3. basım: Şubat 2012

Bu kitabın 3. baskısı 1000 adet yapılmıştır.

Kapak resmi: © Can Göknil

Kapak tasarımı: Erkal Yavi
Kapak düzeni: Semih Özcan
Dizgi: Gelengül Çakır
Düzeltili: Fulya Tükel

Kapak baskı: Çetin Ofset
İç baskı ve cilt: Özal Matbaası

ISBN 978-975-07-1129-9

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33

<http://www.canyayinlari.com>

e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

Faruk Duman
İNCİR
TARİHİ
ZEYREK EFENDİ'NİN
MACERALARINI ANLATIR

ROMAN

CAN YAYINLARI

**FARUK DUMAN'IN
CAN YAYINLARI'NDAKİ
DİĞER KİTAPLARI**

SESLERDE BAŞKA SESLER / *öykü*
AV DÖNÜŞLERİ / *öykü*
NAR KİTABI / *öykü*
PİRÎ / *roman*
KEDER ATLISI / *öykü*
KIRK / *roman*
SENCER İLE YUSUFÇUK / *öykü*

Faruk Duman, 1974 yılında Ardahan'da doğdu. Ankara'da Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü'nden mezun oldu. 1999 yılında yayımladığı *Av Dönüşleri* ile Sait Faik Hikâye Armağanı'nı, 2004'te okurla buluşan *Keder Atlısı* ile de Haldun Taner Öykü Ödülü'nü kazandı. Can Yayınları'nda editör.

İçindekiler

1. Bahaneler.....	13
2. İstanbul'un Hazreti Süleyman Tarafından Ele Geçirilmesi	19
3. Geyikli Dede'nin Öyküsü	25
4. Tek Kişiler ama İki Kişi Gibi Davranıyor	31
5. Geyikli Dede ile Salma.....	41
6. Tüneğini Yanında Taşıyan Kuşun Öyküsü	47
7. Rüyaların Nedenleri Hakkında	49
8. Bir Celladın Öyküsü	53
9. Annem Bir Ağaçtı.....	57
10. Kovuğun Öyküsü	61
11. Kavuklu'nun Sakalı.....	67
12. Ormanda Bir Avuç Tuz	71
13. Bir Ağaç Gecesi.....	77
14. Ümmik	79
15. Aşk Üzerine	85
16. Derken Başıma Türlü İşler Geliyor.....	91
17. Kelimelerin Niteliği Hakkında Konuşma	97
18. Buluşma	101
19. Gel Bakalım Zeyrek Efendi.....	103
20. Kavuklu'nun Başka Özellikleri	109
21. Allahın Yardımıyla Bir Suçsuzun Beladan Kurtulması 113	
22. Atların Koşması ve Durması Hakkında	121
23. Gözyaşı Erbablarının Öyküsü	125
24. Sis Varlıkları Üzerine.....	133
25. Konakta.....	139
26. Diyarbakirli Sabit Efendi'nin Burnunun Öyküsü..	141

27. Pesüs Yakılıyor.....	147
28. Uyku Cevheri	161
29. Ve Cellat Yeniden Ortaya Çıkıyor	165
30. Nar ve Ejderha	169
31. Kollar ve Hançerler Üzerine	175
32. Gemide	183
33. Kayıplara Karışmamızdan Sonra Üsküdar'da Olanlara Dair	187
34. Gemide Bir Yarı İnsan	193
35. Dört Ayaklı Bazı Hayvanlar Hakkında	199
36. İşler Karışıyor	205
37. Denizler ve Deniz Adamları Üzerine	219
38. Kıyıda Uyanmak.....	225
39. İşte Cücenin Öyküsü	229
40. Tas da Kurtuluyor.....	237
41. İki Mucize Birbiri ile Karşılaşıyor	241
42. Ayak İzleri Görüyoruz	249
43. Hazreti Yusuf'un Öyküsü	253
44. Ormanda Bir Genç Kız	259
45. İncirin Özellikleri	263
46. Hayvan Kanunları Üzerine.....	267
47. Hastalık	275
48. Ki Sonunda İyileşiyorum, Gördüğüm Manzarayı Anlatır.....	281
49. Ok Yılanı Nasıl Kullanılır ve Bununla Ne Canlar Yakılırdı?	289
50. Av Dönüşleri.....	295
51. Yüzüğü Satıyoruz	301
52. Şamlı Hüseyin'in Merak Uyandırıcı, Acayip Düşünceleri Üzerine	303
53. Dayak.....	309
54. Başka Bir Olay	313
55. Cezalı Köy	323
56. Tas'ın Başından Geçenler Hakkındaki Cüz.....	327
57. Üsküdar'a Sakınarak Girdiğimiz.....	331
58. Kelime'ye Kavuşuyorum ve Defter Böylece Tamamlanmış Oluyor	335

Bazı Bilgilerin Açıklanması

1. *Fil Oğlan'ın öyküsü* 343
2. *Yayla adamları kimlerdir ve zeyra kuşları bunların başına ne dertler açtı?* 345
3. *Zeytinin yararları hakkında* 347
4. *Tül balığını nerede gördüm ve bu neye benziyordu?* 348
5. *Konyalı Vehbî, yeni gözü ile neler görmüştü?* 352
6. *Bir Yusuf rüyası* 354
7. *Bir yaprak boyu başları ile bu insanlar nasıl bir dil kullanırlardı?* 355
8. *Ali'nin kılıcı neden yarılmıştı?* 356
9. *Nevşehirli İbrahim'in Burunname'si* 357
10. *Seyahatname-i Tebrizî* 358
11. *Hakkında Hiçbir Şey Bilmediğimiz Her Şey Hakkında adlı risale ne anlatırdı?* 359
12. *Nefise ile kardeşi Nefes* 360
13. *Kilisli Rıfat'ın bir güzel sözü* 361
14. *Bir yarım süvari öyküsü* 362
15. *Okyanus adlı kitap ne anlatırdı?* 364

*Kuşkusuz, konuşur onlar; bütün cansızlar,
bitkiler ve hayvanlar.*

İbn'ül Arabî

*Başsız kuşlar Hazreti İbrahim'in yanına geldiler,
dağınık parçaları birleşip taze hayat buldular.*

Tûtînâme

1. BAHANELER

Keykâvus'un söylediğine göre, Allah insanı yaratmakla nimeti –yani daha önce yarattığı şeyleri– tamamlamış oldu. Olunca, demek yediğimiz rızık, içtiğimiz su, giydığımız urba bizden önce de vardı, yani karnı acıkma-şa aş değil, aş karnı acıkan yaratılmış oldu. Nedenler tersine döndü. Daha doğrusu nedenle sonuç, Allah'ın bizi yarattığı ilk günden beri yerli yerindeydi –ariflerle erenleri ayrı tutarım; onlar şeyleri kuşkusuz gönül gözleriyle bilir, Allah'a kendilerine özgü yollarla ulaşır, bu yüzden söyledikleri de hep zorlukla anlaşılırdı– ama biz böylece nedeni sonuç, sonucu neden bilegelmiş olduk. Öyleyse her şeyi yerli yerine koyma zamanı geldi. Böylece ne ne içindir, ortaya çıkmış olacak.

Yeryüzünün hayvanları ve bitkileri, kendi sınıfları içinde, ayrıca kendi kanunlarına göre yaşarlar. Gerçekte, hayvanlara bakılarak yarı canlı sayılması gereken bitkilerin de daha durağan kanunları olsa gerek. Ama, bütün bu aciz kanunların açıklanmasına sonra girişmek üzere, insan söz konusu olunca –kuşkusuz Allah bizi kendi katının kurallarını açıklamak üzere göndermiştir– hayvanlar ve bitkiler bizim araçlarımız, bahanelerimiz oluyor. Kuran bizim için sekiz çift hayvan yaratıldığını söyler ama küfür ülkelerinde kediden

köpeğe, domuzdan –ki pistir– tilkiye ve daha her türlü börtü böcekten fareye kadar her şeyi yerler ve karnlarını bunlarla doldururlar. Bu bakımdan, burada, gücüm sonuna dek elverirse, hayvanlar, hayvan biçimleri ve bütün bu hayvanların acayip kanunları hakkında bildiklerimi yazacağım. Böylece benim şu ufarak bedenim de açıklanmış olacak; bunun yanında görüp geçirdiğim birbirinden ilginç ve olağanüstü olayları da kaydetmiş olacağım. Ki kanunlar ve olaylar bir arada sergilensin; böylece Allah tarafından yazılmamış ve istenmemiş hiçbir acayip ve kanunsuz olayın yaşanamayacağı bir kez daha görülsün.

Elbette, her türlü böcekle hayvanı öncelikle, yani onu kendisi saymadan önce, bizim bir habercimiz, bir bahanemiz saymak gerekir. Böylece onları yöneten kanunlara bakıldığı zaman bizim kanunlarımızın kaynağı da görülmüş olacaktır. Yazılı bu kanunlardır, nerede bir eksiği bulursa gider bunun ilk biçimine bakar, en basit, bu kolayca görülebilecek, en sıradan suretini görür, böylece kusurun nereden kaynaklandığını bulup çıkarırız. Bahaneler böyledir, her şeyden önce, yazılması gerektiği için yazılmışlardır, var olmaları da bu nedenledir: Diyebilirim ki, öncelikle bir neden gereklidir. Ama nedeni öyle basit bir nesne zannetme. Dünya üzerindeki en karışık şeydir neden. Bir kere bizim bilemediğimiz, göremediğimiz bir yerden gelir. Bu var olmayan ya da en azından bizde bilgisi olmayan yer hakkında da, doğal olarak, oturup kendi kendimize bir yapı, bir töz kurmaklığımız gerekir ki, anlaşılacağı üzere bu hiç de kolay değildir. Tanımlanamaz bir şeydir bu yüzden, bir bahane. Belki bir zerre, şu ulaşılmaz yerde, zihnimizde ansızın ortaya çıkmış bir mucizedir. Bu bakımdan onun Allah'ın bize bağışladığı bir nesne olduğunu ne diye söylemeyeyim?

Varlığımız, kendi bedenini arayan bir rüzgâr gibidir; bu rüzgâr çevremizde dolanıp duran dağlarda,

ağaçların tepesinde, ırmaklarda, kayalık tepelerle su başlarında bir yumak gibi dönüp kutsal bir tıgla kendi urbasını örer ve böylece görünmeye başlar. Sonunda toz dibe çöker, nesne ortaya çıkar ve Allah bu yeni nesneye can üfler. Bu biçimde var oluruz. Her bir zerre bir yerden, sözgelimi bir ağaçtan, bir karacadan, bir filden ya da bir samurdan, bir kaya parçasından, bir kokudan, topraktan ve havaya karışmış böyle pek çok göksel varlıktan gelir. Çünkü, Keykâvus'un da dediği gibi, bütün bu şeyler bizden önce zaten var idiler ve işte bahane dediğimiz şey de bu nedenle, yani tek bir nesne olmadığı için belirlenemez.

Öyleyse, çevremizde gördüğümüz hangi nesneden daha çok toz aldı isek belki ona benzeriz. Böylece kim bilir, Hicazlı Fil Oğlan'a¹ benzeyenlerimiz de çıkar ya da günün birinde, büyüyüp serpildikçe Yayla Adamları² gibi ortalıkta yeşermiş bir başla dolaşanlarımız da.

Ancak, yine de, bahane dediğimiz şeyi, anlamış olsak bile ele geçirebileceğimizi zannetme. Bir sözü söylemeye, bir yerden bir yere gitmeye karar verdiğimizde ya da bir binanın saçaklarını kendi elimizle bezemeye kalktığımızda, aslına bakarsan, bir bahanemiz vardır, ama bu durumda bile esaslı bir nedene sahip olduğumuzu düşünemeyiz. Çünkü gerçekte ağızdan ağıza dolaşan nedenlerden çoğu, dikkat edilecek olursa, yuvarlak laflardan ibarettir ve zamanla ortaklaşa kullanılan nesnelere dönüşmüştür. Böyle bakılacak olursa, örneğin, bu saçığın göze hoş görünmesini istediğim için onu beziyorum, demiş olmamız neye yarar? Böyle bir durumda karşımızdaki bize, iyi de, bunu neden istiyorsun, diye sorabilir. O vakit büyük bir olasılıkla ona vereceğimiz yanıt şöyle bir şey olur: Çünkü güzel bir şeyden hoşlanıyorum ve evime dışarıdan bakacak olanların da bundan hoşlanmalarını istiyorum. Ancak bu yanıt da yine yeterli olmayacaktır. Görebildiğimiz gibi, büyük bir olasılıkla, örneğin bir ressam da fırçası elin-

de iken bize aynı şeyi söyleyecektir: Çünkü, diyecektir, göze hoş gelen bir resimden hoşlanıyorum ki resmime bakanların da bundan hoşlanmasını istiyorum. Anlaşılacağı üzere, bunlar birer bahanedir ve hiçbirisi asla bir neden olamaz. Adına neden dediğimiz nesneyi açıkça ortaya koyabileceğimiz durumlar da elbette ortaya çıkacaktır, ama bunlar genellikle ikincil nedenler olurlar. Sözelimi, ressamımız –belki pek yaşlı olduğundan ve böyle bir durumda kasları da iyi çalışmayacaktır– fırçasını elinden düşürecek olsa, eğilip onu yerden alması gerekecektir ve bu zahmetli işi yapmak üzere ressamın gerçekten de eğildiğini görebiliriz. Böylece o, sorumuza doğru ve sağlıklı bir yanıt verebilecektir: Çünkü, diyecektir, fırçamı düşürdüm ve resmimi yapmaya devam etmek için eğilip onu almam gerekiyor.

Bu durumda, bahane dediğimiz şeyi tanımlayamadığımızı gördük, bütünüyle belirsiz bir şey, bir tayf olarak bahaneyi yalnızca kendinden oluşan, bağımsız, ele geçirilemez bir varlık olarak tasarladık ve yerine koyduk. Dolayısıyla bir şeyi hangi nedenle yaptığımızı açıklamanın da güçlüğüne anladık. Böylece hareketlerimizi, başımıza gelen belaları, yaşadığımız türlü maceraları, ressamın yaptığı resmi, ustanın bezediği saçağı ve örneğin aşkla başı dönmüş bir kadının sevgilisine yazdığı mektubu yalnızca kendi nesnelere bakarak anlayabileceğimizi ve bütün bu şeylerin nedenlerini, ne kadar yakından bakarsak bakalım, göremeyeceğimizi biliyoruz. Öyleyse, bir olayın, diyelim pazaryerinde çıkmış kargaşanın nedeni yalnızca kendisidir ki asıl nedene ulaşmak istiyorsak ruhlarımızın ve yaradılışımızın içinde sonsuz bir yolculuğa çıkmamız gerekebilir.

Olağanüstü olaylarla çevremizde gördüğümüz, yaşadığımız sıradan olaylar arasında nasıl bir bağ bulunduğunu, bulunabileceğini soracak olursan sana şunu söylerim: Sufilerin söyledikleri gibi, bir ağacı ya da bir hayvanı asla yalnızca bir ağaç ya da hayvan olarak gör-

me. Bunlar Allah'ın yeryüzündeki işaretleri olmakla birer kitap gibi okundukça büyür ve anlam kazanırlar. Bu bakımdan bizim tanık olabildiğimiz şeylerle göremediklerimiz arasında yalnızca bir bahane farkı bulunur. Kitabı elimize alır ve onu ancak orada, bahaneler dünyası dediğimiz yerde okuruz. Bu da önümüzde uçsuz bucaksız bir alan açar. Kaldı ki, ne gerçek yaşamı ne de gerçeğin işaretleri ile bezenmiş olağanüstü olaylar dünyasını deneylerle kanıtlayabiliriz. Yani elimizde hiçbir şey yoktur ki, işte bu bildiğimiz, bilmediğimiz her anlamda gerçektir, diyebilelim. Öyleyse diyelim ki, mademki bahaneler üzerine küçük de olsa bir cüz ayırdık, şu dünyada elimizde herhangi bir şeye başlamak için hiçbir neden kalmıyor; bahanelerimizi sıralayacak takatimiz yok ve elimizde yalnızca belirtiler var.

Görüp geçirdiğim olayları anlatmaya başlamamın tek ve ikincil nedeni, bir kere, kaza eseri de olsa kalemi elime almış olmamdır. Bahanem yok; kendimi, yaşadığım şeylerle tanıdığım kişilerin, hayvanların, bitkilerin, gezip gördüğüm yerlerin, serin duvarlar arasına saklanmış iç açıcı odaların, birbirinden güzel kadınlarla bunların olağanüstü memeleriyle kalçalarının, Allahın belası bir hançerin, bu hançer tarafından kesilerek öksüz bırakılmış kolumun, bu kesik avucumda aylarca saklamayı başarabildiğim yüzüğün, leyleklerin, tilkilerin, fillerin, kaplanların ve bu kaplanlarla kutsal aslanlar üzerinde seyahat eden başka seyyahların, kitapların, bu kitapları okuyarak deliren acayip dervişlerin ve bütün bunları oturup yazmaya çalışan Zeyrek adlı bir kişinin bahanesi sayıyorum.

Durum böyle olunca, ne de olsa bir bahane belirlenemez ve yeri de saptanamaz. Benim gibi yalnızca bir bahane olan biri de ne kadı tarafından sorgulanabilir ve böyle bir kişi de, kendi günahları kendine, denerek Allah'la baş başa bırakılır.

Ben, zaman zaman gördüğüm korkunç düşleri ger-

çi kimilerine anlatmaya çalıştım; bu tayfı, çok uzak geçmişimden haber veren bu görüntülerle sesleri ortaya sermeye, böylece karmakarışık nedenler içinden akla uygun bir neden seçilmesi için beni tanıyanlara yardımcı olmak istedim ama ne çare; her seferinde canımı zor kurtardım ve kolumu gömleğimin içine tikiştirerek oradan hemen sıvıştım.

Adım, Zeyrek. Çocukluğumu İstanbul'un bir köyünde geçirdim ve ne yazık ki hiçbir eğitim almadım. Ne öğrendiysem babamın öğrettiği kadar okuyarak öğrendim, bildiklerimin çoğunu da yolculuklarım sırasında elde ettim. Dönüp güven içinde –çünkü döndüğümde her şey değişmiş, padişah eski görevlilerin neredeyse hepsini ortadan kaldırmıştı– eski evime yakın bir kulübede oturunca kendime bu koyu sarı defteri alarak başımdan geçenleri yazmaya başladım. Ancak, elbette bu da bir neden sayılmaz, zaten görüldüğü gibi öncelikle aslında nedenlerin tersine döndüğünü ya da onları o halde bulduğumuzu söyledik. İmdi dünyanın tersine dönmüş bir nedenler, bahaneler dünyası olduğunu belirtelim ve elimizden geldiği kadar, bu nedenlere kendimizce düzen vermeye kalkışalım. Ama önce, çocukluğumun benim için başlı başına bir ülke olan nesnesinden söz edelim.

Faruk Duman, bugün yazılan edebiyatın niteliğini yükselten dil ve biçim arayışıyla en özgün genç yazarlarımızdan biri.

“Görüp geçirdiğim olayları anlatmaya başlamamın, öyleyse, tek ve ikincil nedeni, bir kere, kaza eseri de olsa kalemi elime almış olmamdır. Bahanem yok; kendimi, yaşadığım şeylerle tanıdığım kişilerin, hayvanların, bitkilerin, gezip gördüğüm yerlerin, serin duvarlar arasına saklanmış iç açıcı odaların, birbirinden güzel kadınlarla bunların olağanüstü memeleriyle kalçalarının, Allahın belası bir hançerin, bu hançer tarafından kesilerek öksüz bırakılmış kolumun, bu kesik avucumda aylarca saklamayı başarabildiğim yüzüğün, leyleklerin, tilkilerin, fillerin, kaplanların ve bu kaplanlarla kutsal aslanlar üzerinde seyahat eden başka seyyahların, kitapların, bu kitapları okuyarak deliren acayip dervişlerin ve bütün bunları oturup yazmaya çalışan Zeyrek adlı bir kişinin bahanesi sayıyorum.”
Faruk Duman’dan, büyümlü bir âleme kışkırtıcı bir yolculuk...

Kapak resmi: CAN GÖKNİL

ISBN 978-975-07-1129-9

9 789750 711299